Féja Géza és a Magyar Kommunista Párt, 1945–1946

Közli: Feitl István

A népi írók kevéssé posszibilis tagjainak viszonyát a kommunistákhoz ismerjük. A kép azonban még most is gazdagodik. Nemrég jelent meg Féja Géza és Supka Magdolna válogatott levelezésének vaskos kötete Féja Endre jóvoltából [1] , amely az 1945-ről és az ezt követő esztendőkről minden eddiginél részletesebb, pontosabb képet bocsát az olvasó rendelkezésére. E kérdések közül az egyik legfontosabbra fókuszálunk, nevezetesen Féja és a kommunisták viszonyára 1945-ben és 1946 elején. Németh László visszaemlékezéséből [2]
tudjuk, hogy mind Püski Sándorék, mind Némethék, mind Féja Géza Békésen keresett a nélkülözések elől menedéket 1945 tavaszán. Németh László emlékei szerint Püskiék konfliktusba keveredtek a helyi vezetőkkel, akik az írókon törlesztettek. „A lecsapásra – írja Németh László – a közvetlen alkalmat néhány szerencsétlen diák szolgáltatta, a felsőbb osztályoknak épp a legjobb tanulói. A diákvirtus ezekben elvétette a mértéket: a villanyoszlopokra házinyomdán készült röpiratokat ragasztottak ki – az új viszonyok bírálatával. Hadi övezetben, idegen megszállás alatt: ez elég vakmerő csíny volt, s az egyévi internálás, amit kaptak, nem a legkeményebb büntetés volt, amire számíthattak. Szerencsétlenségünkre az egyik fiú abban a házban lakott, amelyben Féját elszállásolták. Püski írói s a békési diákok irodalmi alkotásai közt ezzel megvolt a híd… Mondanom sem kell, hogy Féjának semmi köze sem volt a fiúkhoz, én meg nemcsak hogy a gyerekek közül nem ismertem senkit, de amióta a Nyeste házban voltam, Féjával sem találkoztam.” [3]
Először Féját tartóztatták le, aztán Németh Lászlót is bekísérték, de a rendőrségen a vizsgálóbíró felismerte, bocsánatot kért és szabadon engedte. [4]
Féja Géza nem járt ilyen jól, őt még aznap Békéscsabára szállították, de néhány nap után szabadon engedték. Az itt közölt dokumentum Révai József közbenjárásáról tesz említést.

A kommunista párt politikusainak a népi írókhoz való viszonyát Standeisky Éva dolgozta fel, [5] és ebből kiderül, hogy Révai József és Lukács György ebben az időszakban kereste a párbeszéd, a szövetség lehetőségét a régi értelmiségnek azokkal a reprezentánsaival, akik a Horthy-rendszerrel szemben kritikus, magukkal szemben önkritikus magatartásra voltak hajlandóak. Ennek persze megvolt a határa, Révai május végén világossá tette, hogy az igazolási eljárás során engedtek elvi álláspontjukból, de a fasizmus és a reakció elleni kérlelhetetlen harcot tovább folytatják. [6]

Júliusban már arról értekezett ugyanitt, hogy az igazolási eljárás teljes csődnek tekinthető és a tisztogatásnak a közigazgatásban, a gazdasági életben, a hadseregben és a közoktatásban tovább kell folynia.
[7]
Ugyanakkor a mézesmadzagot továbbra is elhúzta az átállni hajlandó értelmiség képviselői előtt. (Ilyen volt például Szegfű Gyula.)

Az MKP 1945. májusi konferenciája behúzta a féket a helyi szervezetek 1919-es radikalizmusának lendületében. Ez a keménység „Viharsarokra" is érvényes volt, kérdés, milyen irányban jelentkezett ez, és mennyire vonatkozott az itt ismert és tisztelt „népi írókra"? Ebből a szempontból a helyzet merőben sajátos volt, amit az itt közölt dokumentum is érzékeltet.

Békéscsabán Féjával kapcsolatban különösen igaz ez. „Palmárum napján kerültem Békéscsabára – idézi Balogh Ferentz Féját – s egy háromtagú bizottság: Gyuska János, dr. Südy Ernő és Vizsnyicai János rövidesen megbíztak, hogy városi népkönyvtárat szervezzek. A szervező munkát 1945. május 2-án meg is kezdtem – írja a könyvtár krónikájába." [8]

Ezzel együtt az első hónapokat, a könyvtáralapító munkát Féja nehezen viselte. Erről tesz tanúbizonyságot egy, ugyancsak Féja Endre által idézett naplórészlet 1945. októberéből: „… Hosszú hónapok óta az üldözött vad sorsát élem… Megérdemlem-e mindazt, ami most ér? Nem az én feladatom önmagam fölött ítélni… Elpusztulok, vagy acéllá ver e szörnyű napok pörölye… Belekezdek munkákba, s abba kell hagynom… Futnak a napok és tehetetlenül meredek a semmibe… jövőm csupa köd és fátyol… Így szakad folyton félbe szellemi életem, legfontosabb lelki folytonosságom, életem lényege, értelme… De úgyis Isten akarata teljesedik, s így van jól! – Thomas Mann jut eszembe: „Nem tudta, hogy mi rejlik Isten hallgatása mögött." Én sem tudom,… Tegnap kiderült, ma még derűsebb a nap, az ég olyan tiszta kék, hogy meghatja az embert. Kiderül fölöttem is, vagy beborul? Ideiglenesen, avagy végképpen? Mit tudod, mi rejlik Isten hallgatása mögött?" [9]

Supka Magdolnához írt leveleiből inkább erős érzelmi hullámzás olvasható ki attól függően, hogy személyes ügye éppen hogyan alakul. 1945. április 18-i levelében például így írt: „Ami a magyar jövőt illeti: nagyon bízom. Végre feljöttek a mélyből azok az emberek, akik méltók arra, hogy a magyar sorsot irányítsák. Itt a vidéken látni ezt tisztán: mennyivel bölcsebbek, nagyvonalúbbak és nagylelkűbbek a nép fiai, mint a tegnapi úri politikusok. Mindig tudtam ezt, de most színről színre látom." Aztán értesül, hogy érthetetlenül rákerült a bűnösök listájára és újra elfogják a kétségek. [10] A könyvtár létrehozásának feladatát követően ismét így írt: „A

várost most csakugyan a nép emberei vezetik, s megnyugtató és megható, hogy milyen komolyan és felelősségteljesen végzik dolgukat, – nem bürokraták, hanem élő és érző emberek. Nagyon vigasztaló és fölemelő élmény ez.” [11] Május 31-i levelében a kommunista párt megyei titkárával való találkozójáról így írt: „Már sötét volt tegnap, abbahagytam az írást, Gyuska Jánosnál voltam vacsorán, a kommunista párt megyei titkáránál. Széles látókörű, becsületes, tiszta szívű és nagylelkű a szó legnemesebb értelmében. Mint béresfiú kezdte, tömérdek szenvedésen ment keresztül, hozzám a legnehezebb órákban olyan tárgyilagos és emberséges volt, mint kevesen az életben. Emberségessége pedig nem polgári szentimentalizmus, hanem férfias, komoly szolidaritás az emberrel. A kultúrügyeket Vizsnyiczai intézi, cipész volt, öröm vele dolgozni. Megértő, jóindulatú és fáradhatatlan. Ő is meghívott a múltkor. Kitűnő ember Szobek főispán is és Lipták polgármester, őket csak futólag ismerem.”
[12]

1945. szeptember elején ismét megkeresés érkezett a vidéki rendőrfőkapitányságról előállítására annak ellenére, hogy közben beszélt Erdei Ferenc belügyminiszterrel és Péter Gáborral is, akik megígérték, hogy ügyét lezártnak tekintik. Ezt megerősítette Gyuska János is, aki nemcsak Péter Gáborral, de Farkas Mihállyal is beszélt Féja érdekében. Segélykérő levelet intézett Illyés Gyulához, amelyben tudatta, hogy Révai József pozitív magatartásáról is tudomása volt. Ezekben a napokban a szakszervezet támogatásával megkezdték a megyében a szakszervezeti oktatás tervezését. Kidolgozta a MADISZ munkaprogramját is. [13] Közben a polgári radikálisok, a szociáldemokraták és egyes írók szemében Féja továbbra is szálka volt, így komolyabb szerepet nem vállalt. Örült Szabó Lőrinc igazolásának, de csodálkozott, hogy akkor őt miért illették vádakkal. Ismét rezignáltan fakadt ki Supka Magdolnának: „Magyar terveim lassan elégnek, szétmállanak, pedig mennyi mindent meg akartam csinálni: irodalomban, történelemben. Csupa töredék vesz körül. Torzógyűjtmény.”
[14]

1945 novemberében ismét kedvező irányba fordulnak a dolgok. A MADISZ-ban sikeres előadásokat tart, a fiatalok felé fordultak. Ahogy a közölt dokumentumban is szerepel, Nagy Ferenctől felkérés érkezett, hogy nyújtson segítséget a Parasztszövetség kulturális munkájához. A helyi kisgazda vezető felajánlotta a megyei lapjuk szerkesztését. Mindkét ajánlat elől kitért, a Nemzeti Parasztpárthoz tartozónak érezte magát. 1945. december 17-én a békéscsabai MADISZ elnökének választotta. [15] Ám a kisgazdák felé orientálódó Kodolányi Gyula elleni támadások őt is elérték. Ebben a helyzetben íródott az itt közölt jelentés, ami ugyan az MKP központjától vár útmutatást Féja Gézához való viszonyról, mondandója azonban meglehetősen egyértelmű: Féja foglalkoztatása, megnyerése mellett állt ki írója. Ami a MADISZ-ügyet illeti Féja Géza 1946. február 3-i levelében erről így írt: „Megtámadtak, hogy az Áchim-kollégium igazgatója vagyok, nyugdíjas állásban. A valóság ez. Novemberben a MADISZ lelépő vezetősége, Werner Jánossal az élén megkért, hogy vegyem át a bomló egyesület

szellemi irányítását. Visszautasítottam, mert nem akartam szerepet vállalni. Ismét megkértek, ekkor az ügyet a helyi kommunista párt elé terjesztettem, mely jónak látta a vállalást. Később a MADISZ, távollétemben, elnökévé választott, vidéki szervezetei is meghívtak előadni, itt Csabán pedig három szemináriumot vezettem, sikerült új életet teremtenem a széteső egyesületben. A MADISZ vezetőképző népfőiskolát akart alapítani, hogy a falusi szervezetek élén munkaképes elemek álljanak, s elhatározta, hogy Áchim-kollégium lesz a népfőiskola neve. De nem sikerült anyagi alapot teremteni, s így az Áchim-kollégium nem nyílt meg. Csakugyan engem akartak vezetőjének, de ez csak terv volt, ha sikerül az anyagi alapot megteremteni, a személyi kérdéseket előbb illetékes helyek elé terjesztették volna.”
[16]
Féja a levél további részében a Kodolányi-ügybe való belerángatásáról írt, majd így folytatta: „Ezek után a Komm. Párt részéről olyan utasítás jött, hogy hagyjam abba a nyilvános szereplést. Ma beszéltem Kovács István közp. pártvezetőségi taggal. – Kálmán úgy tudom mellette van – aki ezeket mondta: egyelőre hagyjam abba a nyilvános szereplést, később pedig tegyek egy nyilatkozatot, melyben önkritikát gyakorolok, és elmondom, hogy ma hol állok. Megígértem.”
[17]

Időközben népellenes ügyben a rendőrség vizsgálatot indított ellene. 1946. március 23-án hallgatták ki. Március 30-án írt levelében arról szólt, hogy a helyi kommunista párt vezetőségi ülésén elhatározták, hogy leveszik a B-listáról. [18] Nem sokkal ezután Erdei Ferenc külön intézkedett az ügyészségi eljárás megszüntetéséről.

1946. február 27-én a szociáldemokrata Faragó László a nemzetgyűlésben interpellált Nagy Ferenc miniszterelnöknél úgymond a „nagynyilas írók és irodalmárok” felelősségre vonásáért, név szerint említve Szabó Lőrincet, Kodolányi Gyulát, Sinka Istvánt, Féja Gézát és dernői Kocsis Lászlót. Féjával kapcsolatban a következőket mondta:

„Méltóztassék megengedni, hogy utaljak valamelyik vidéki város igen kiváló főlevéltárosára, Féja Gézára, aki, ha jól emlékszem ’Viharsarok’ címen írt egy könyvet, amelynek védelmében a Népszava vezércikkíróját három hónapi fogházra ítélte Töreky. (*Felkiáltások a Kisgazdapárt oldalán:* Őt is!) Megjegyzem, a könyv rossz volt, a Népszava munkatársa megérdemelte a három hónapot a védelemért. (*Derültség.*) Ennek ellenére folytatólagosan az történt, hogy ez a kitűnő Féja Géza bezupálta kurzusba, éspedig annyira, hogy a nagy földosztásnál két hasábnyi parcellát kapott a Magyarországban, és ezen a kéthasábos parcellán követte el azokat a – s most méltóztassék ezt szó szerint venni – népellenes cselekményeket, (*Felkiáltások a Kisgazdapárt oldalán:*

Így van! Igaz!) amelyekért nincs bűnbocsánat. Ezzel szemben az történt, hogy a demokrácia kinevezte őt, majd visszaszívta az ő kinevezését, s amikor kinevezte és visszaszívta, kiderült, hogy a derék férfiú közigazgatási állásban van valamelyik városban, s állítólag tervbe van véve polgári iskolai igazgatóvá való kinevezése is. (
Egy hang a Kisgazdapárton:
Tiszta tévedés!)”

1946. május 2-án Nagy Ferenc válaszában a tehetségek megnyerésére és nagyvonalúságra hivatkozva a megbocsátás és megnyerés gondolatával utasította el Faragó László büntetést követelő szándékát. [19]

Közéleti tevékenységet a levelek tanúsága szerint ennek ellenére 1947 elejétől vállalt ismét, amikor a MADISZ, illetve a „derék Kocziha bácsi, aki a komm. párt egyik oszlopa” felkérte előadások tartására. Más felkérések elfogadását kockázatosnak tartotta. Legtöbben egyébként is azt mondták vagy üzenték: várjon még. Békéscsaba mindenesetre befogadta, de igazi publikálási lehetőség csak 1956 után nyílt meg számára.

Lerner Pál jelentése Féja Géza ügyében

1946. január 25.

Jelentés Féja Géza ügyében

Féja Géza 1945 áprilisában került Békéscsabára mint a politikai rendőrség foglya. Révai elvtárs közbenjárására szabadon bocsátották. Április végén a városi képviselőtestület valamennyi párt képviselőjéből összeállított Kultúr Bizottság megbízta Féját a megyében levő elhagyott kastélyok gazdátlan könyveinek összegyűjtésével és a rendelkezésre álló könyvekből egy városi könyvtár megszervezésével. Júliusban megnyílt a népkönyvtár, melynek könyvtárosi teendőit minimális havi fizetésért Ő látta el.

Múlt év novemberében Werner János elvtárs felkérte Féját, hogy vegye kezébe a Madisz szellemi irányítását. Mielőtt Féja a kérésnek eleget tett, kikérte a párt megyei bizottságának hozzájárulását. A hozzájárulás megtörtént azzal a feltétellel, hogy Féja neve nyilvánosan nem szerepelhet. Ettől kezdve Békéscsabán és a megye számos községében előadásokat tartott irodalmi és társadalomtörténeti témákról. Novemberben a Madisz vezetőség kezdeményezésére tervbe vettek egy vezetőképző népfőiskolát. A tervet Féja készítette és adta át Gyuska elvtársnak véleményezés céljából. Ezzel egyidejűleg megjelent a Viharsarokban egy cikk a létesítendő Áchim-kollégiumról Féja nevének megemlítése nélkül. A cikk – melyet mellékelten küldünk – azért íródott, hogy a megye érdeklődő fiataljai kellő időben bejelenthessék részvételüket. Alig telt el két-három hét, bebizonyosodott, hogy a népfőiskola gazdasági és technikai előfeltételeit nem lehet megteremteni. Emiatt a Madisz elállt tervétől és a népfőiskola meghalt, mielőtt megszületett volna. Nyilvánvaló, hogy ha az iskola létrejön, úgy annak vezetője Féja lett volna. De nyilvánvaló az is, hogy Féja a kommunista párt hozzájárulása nélkül még az előkészületeket sem teszi meg. A kollégium tervét azzal a célzattal adta át pártunk megyei titkárságának, hogy kérjék ki a KV erre illetékes tagjainak véleményét. Mivel a terv kivihetetlensége a szervezés előkészítő munkálatai során kiderült, minden további teendő Féja szerepeltetésének legalizálása érdekében tárgytalanná vált. Itt kell megemlítenem, hogy Féja neve nyilvánosan sem újságban, sem falragaszon egyetlen ízben sem szerepelt.

Féja békéscsabai szereplésével és magatartásával azt bizonyította, hogy szakítani akar közelmúltjával. Madisz-tevékenységének célja: rendszeres irodalmi és történelmi szemináriumok révén kifejleszteni az ifjúság haladás iránti fogékonyságát. Munkájának eddigi eredménye igen nagyra értékelendő. Békéscsabán a diákság nagy részét be tudta vonni a rendszeres oktatási munkába, ami itt eddig senkinek sem sikerült. De nem pihent meg az elért kezdeti eredményeken. Anyagi nyomora, hiányos táplálkozása ellenére fáradhatatlanul dolgozik az ifjúság felrázásán és demokratikus művelésén könyöradománnyal egyenlő ellenszolgáltatásért.

Pedig választhatná a könnyebb megoldást is. Békéscsabán a Kisgazda párt egyik vezetője felkérte a helyi kisgazda újság szerkesztőségének megszervezésére és irányítására. De ennél kedvezőbb ajánlatot is visszautasított. Nagy Ferenc, mint a Paraszt Szövetség elnöke, levélben kérte fel Féját, hogy kapcsolódjék be a Kisgazda párt kultúrmunkájába. A levelet meg sem válaszolta, mert mint mondotta „semmilyen áron nem hajlandó velük menni". Féja követhetné Kodolányi és Sinka példáját, mert a kisgazdák támogatásával szemben pártunk aligha tudná legalizálást megakadályozni. De nem ezt teszi.

Mindebből persze nem az következik, hogy Féját sietve be kell hozni a kommunista pártba, ami nyilvánvalóan megfosztana bennünket a Sinkák és Kodolányik elleni harc erkölcsi jogosultságától. De következik az, hogy pártunk ne taszítsa az osztályellenség karjába azt a kevés, becsületes revízióra hajlandó embert, aki nálunk keresi a mea culpa útját. Nem az én feladatom lemérni: Kodolányi vagy Féja vétett-e többet a magyar nép érdekei ellen? Féjának azonban Kodolányival szemben van egy döntő előnye: nem akarja ott folytatni, ahol 1944 márciusában abbahagyta. Kodolányi viszont folytatja… Ha Féja a kommunisták konkrét segítségében jelölné meg szolgálatainak árát, úgy maga bizonyítaná be, hogy jellembeli gyöngeségéből máig nem gyógyult ki. Ő azonban tudja, hogy ebben a purgatóriumban csakis jellemének erejére és morális állóképességére számíthat. Mindezek figyelembe vételével aligha jelenthet számunkra nyereséget, ha Féja a demokrácia jobbszárnyán keres menedéket, aminek egyesztendős békéscsabai tevékenysége is ellentmond.

Féja sehová sem tartozik e pillanatban, ezért mindenki elverheti a port rajta. Azoknak a védelmét, akikben a múlt kísérteteit látja – elutasítja, azok viszont, akik felé tájékozódik, nem nyújthatnak védelmet számára. Féjában szilárd eltökéltség van a progresszió szolgálatára, bár ennek az eltökéltségnek tárgyilagos értékelésére a központi vezetőség hivatott.

Féja jelenleg egyetlen párthoz sem akar csatlakozni, ezért választott egy formálisan semleges területet működésének színteréül. Ha a párt azt tanácsolta volna, hogy minden szerepléstől tartózkodjék, úgy ezt tette volna. A párt azonban nem ezt tanácsolta. Legutóbb Bíró elvtárs közölte velem, hogy Féjától kérjek népművelési előadássorozat-tervet a falu népe számára. A terv elkészült és Gyuska elvtárs azt el is juttatta Budapestre.

Ilyenformán nem tudjuk, hogy mihez tartsuk magunkat. Egyéni vélemények és utasítások keresztezik egymást és csaknem lehetetlenné teszik számunkra a központi vezetőség álláspontjának világos megismerését.

Jelentésem befejeztével tehát kérem, hogy a Féja-ügyben mondja ki az illetékes pártfórum a végső szót és ezt hozza a békéscsabai szervezet vezetőségének tudomására.

Békéscsaba, 1946. jan. 25.

Lerner Pál

Városi agit. prop. ideiglenes vezetője

[Kézírásos kiegészítés a dokumentumon:]

Keleti [20] megjegyzése: Lerner elvtárs kérésemre készített jelentést a Féja-ügyről. Élén állt már ez a kérdés erősen, de az ifjúsági titkárság eltiltó levele ezután futott be és így bizonyos mértékig pontot tett minden egyéni felfogásra. De csak bizonyos mértékig, mert még később tudtuk meg, hogy Féja, ha önkritikát gyakorol, ismét fontolóra vehetjük: milyen kapcsolatba lépjünk vele. Most Féján a sor, most félreállt és hallgat. Ha közben ismét támadás érne bennünket Féja miatt, Lerner elvtárs levelének azok a részei értékesek, melyek a tényállást állapítják meg Féja és a kommunista párt, ill. Féja és a Madisz között. Ez a tényállás fontos, mert ez eddig itt Pesten, nálunk ismeretlen volt, szándékosan el volt ferdítve és a tényállás pontos ismerete hiányában nem tudtak illetékes elvtársaink felelni az irigykedő vagy rosszakarattal ellenségeskedő támadóknak. – Én Féjával egyszer beszéltem – jan. 21-én –, az a – lehetséges, hogy elhamarkodott – benyomásom, ha önkritikát gyakorol a Madisz, mely amúgy is történelmi nagyjaink örököse akar lenni; Féjával sokat nyernénk, mert kevesen ismerik jobban nála nagyjaink működését és életét. És balra hozni egy írót, nem egyetlen eset lenne a nemzetközi munkásmozgalomban – komoly nyereségünk lenne.

Levéltári jelzet: PIL 274. f. 24/14. ő. e. 4. l.

A jelentés első oldalának tetején kézzel: „Békés” felirat olvasható. A jelentés géppel írt eredeti, Lerner Pál kézjegyével.

---

[1] Lélekben társak. Supka Magdolna és Féja Géza levelezése 1937–1976. (Válogatta, összeállította: Féja Endre) Nap Kiadó, Budapest, 2013.

[2] Németh László: Magam helyett (Tanulmányok az életemből) II. kötet. Püski Kiadó Kft., Budapest, 2002.

[3] Németh László: i. m. 535–536.

[4] Féja Endre, a Kossuth-könyv utószavában így emlékezik a történetre: „Püski Sándor invitálására 1945. március 10-én elindultunk a Viharsarok irányába, Békés nagyközségbe. Ahogy megérkeztünk – Németh László és családja, valamint mi ketten apámmal –, kvártély és koszt várt. Püski Sándort a jó szándékú gondoskodás vezette, és a két – feltehetőleg legrosszabb körülmények között talált – írójának megóvása is cselekvésre indította, ismerve a korabeli fővárosi politikai indulatokat. A készülő Kossuth-könyv ott volt szegényes holmink között, és „túlélte” a napokig tartó vonatozás viszontagságait. Pár héttel később azonban a békési rendőrség őrizetbe vette a községbe érkezett „gyanús idegeneket”, és telefonon jelezték Békéscsabára: letartóztatták Féja Gézát és egy „német” írót, mit tegyünk velük? Vitték a szobánkban lelt papírokat is, tartalmukban röpcédulákat sejtve, ezek a Kossuth-könyv lapjai voltak. Utóbb apámat átszállították a békéscsabai politikai rendőrség épületébe, és vele „ment” ismét a könyv anyaga. Szabadulásakor kapta vissza.” Féja Géza: Kossuth Lajos. Mundus Magyar Egyetemi Könyvkiadó, Budapest, 2002. 246. Az út viszontagságairól l. Lélekben társak i. m. 138.

[5] Standeisky Éva: A Magyar Kommunista Párt irodalompolitikája 1944–1948. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1987. Legújabban hasonló módon értekezik az MKP-ről, illetve Révai Józsefről tágabb kontextusban N. Szabó József is. (N. Szabó József: A politikai pártok és az értelmiség a demokrácia kiépítésének időszakában, 1944 ősze – 1945. Valóság, 2013. 7. sz.)

[6] Révai József: Félreértések elkerülésére. Szabad Nép, 1945. május 31. 1.

[7] Révai József: A demokrácia támadásban. Szabad Nép, 1945. július 22.

[8] Féja Géza: Hazatérés. Novellák. Békéscsaba, 1990.

[9] Féja Endre: Utószó. In.: Féja Géza: A léleklátó kutya. Kiadatlan novellák. Tevan Kiadó, Békéscsaba, [1993],171–172.

[10] Lélekben társak i. m. 142. „Nevetséges vád: én, mint a nyilasok támogatója! Hiszen megindulásuk óta mindeddig a legélesebben küzdöttem ellenük, ők pedig ellenem. Midőn a németek bevonultak, a politikai cikkek írását teljesen abbahagytam, a nyilasok pedig kitettek állásomból, mert a Szálasi-puccs után azonnal megtagadtam a munkát.”(143.)

[11] Uo. 146.

[12] Uo. 150., illetve 155.

[13] Uo. 165. és 171. Erre Vizsnyiczai János, a megyei szakszervezeti titkár kérte fel.

[14] Uo. 171.

[15] Uo. 195. Supka Magdolnának 1945. december 18-án írt levelében szerepel: „A csabai MADISZ tegnap viszont elnökének választott meg. Ma volt Petőfi-előadásom itt, telt házzal. Tegnap Kossuth-előadásom Gyulán. Orosházára is nagyon hívnak előadni. Hát megindult valami.”

[16] Uo. 204–205.

[17] Uo. 205. Később Erdei ezt a javaslatot támogatta, Kovács Imre nem. Féja azonban csak úgy mert volna nyilatkozni a Szabad Népben és a parasztpárti Szabad Szóban egyszerre, ha ezt követően a Nemzeti Parasztpárt őt vállalja.

[18] „Leghatározottabban két zsidó ember állott ki mellettem: Lakatos József és Spitz József.” Ennek azért volt jelentősége, mert a rendőrségi kihallgatás után úgy érezte, hogy csak az antiszemitizmus vádja állt még meg ellene. (Uo. 226.)

[19] A nemzetgyűlés 22. ülése 634–635. és 26. ülése 817–818.

[20] Minden Bizonnyal Keleti Ferencről (1910–1979) van szó, aki a partizánmozgalomból került az MKP apparátusába. Később az MDP KV Adminisztratív Osztályát vezette, ezt követően bukaresti nagykövet lett.